

מילין יקדין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הֵתָא חֲזֵי־תָא

חֲזֵי־תָא דְאֹרֵייתָא יְסוּד הַדֵּשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

קיום המצוות בחיות ודביקות ולא מתוך קרירות והתיישנות

היצר הרע כמו שאמרו חז"ל בגמרא (קידושין ב:) כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, וכן בגמרא ברכות (ה) התורה היא העצה הראשונה להתגבר על היצר הרע, ואם יצליח בכך לא יצטרך להשתמש עם העצה השלישית המוזכרת שם בגמרא 'זכיר לו יום המיתה', שזו אינה לכתחילה שכן עלולה להביא את האדם לידי עצבות. בזה יישוב העיון **יעקב** (ברכות שם) את הקושיא המפורסמת, שאם הזכרת יום המיתה הינה עצה המועילה ביותר, מדוע אפוא לא יזכיר לו האדם מיד את יום המיתה. אך מכיון שהזכרת יום המיתה מביאה את האדם לידי עצבות, ולמדנו (שבת ב:) שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה ולא מתוך עצבות, על כן מתחילה צריכים להקדים לימוד התורה וקריאת שמע שהם משמחים ליבו של אדם, ואם אינם מועילים אין ברירה אלא להשתמש בעצה זו 'זכיר לו יום המיתה'.

כתב בעל **נועם מגדים** (ד"ה א"י ושמרתם) רמז לכך בפסוק **ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם**, שאם יקיים את התורה ינצל מתחבולות ומזימות יצר הרע, ובכך יוכל לחיות בהרגשת חיים ושמחה, ואינו זקוק להזכיר לעצמו תמיד את יום המיתה המביאו לידי עצבות. והוסיף רמז בפסוק (משלי טו כב) 'שמחה לאיש במענה פיו', שאם מתגבר על יצרו על ידי 'מענה פיו' דהיינו לימוד התורה, אז יכול להיות 'שמחה לאיש', שלא יצטרך להגיע לעצת יזכיר לו יום המיתה.

להתעורר בקיום המצוות בשנות הנעורים

בדרך רמז מובא בספרים ביאור נוסף, 'וחי בהם', שכל אדם יקיים את המצוות כשהוא מלא חיים וחיות דהיינו בשנות נעוריו ובילדותו, ולא כאותם האנשים שמתעוררים לקיים המצוות רק בעת זקנותם, כשכבר נחלש כח יצרם הרע, וגם כוחות גופם חלשים ומתמעטים ומכבידים עליהם לקיימם.

היא הפרשה לסייע הרבה. ולא זו בלבד אלא שיסוד ועיקר לרוב מצוות התורה הם בפרשה זו, שכן עיקר הלימוד שלא יהיו מצוות בזויות עליו מופיע בפרשה כמה פסוקים לפני פסוק דידן (פסוק יג), 'ושפך את דמו וכיסהו בעפר', ומזה למדו בגמרא (חולין יב:) 'ושפך וכסה' במה ששפך בו יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהיו מצוות בזויות עליו. והרי אין לך ביזיון גדול יותר מכך שנעשים המצוות בעצלות כדבר הטפל, ומכאן, כי עיקר הכל הוא הרצון והתשוקה לקיים המצוות.

כשעושה המצוה בחיות ניצל מיצר הרע

בשמירת חוקי ומשפטי התורה ניתוסף לאדם ריווח גדול ביותר, שעל ידיה ניצל מידי

את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלקיכם. ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה' (יח-ד-ה).

יסוד גדול יש לנו ללמוד מפסוקים אלו עד כי ניתן לומר שעיקרי עבודת ה' נמצאים בפסוק זה. כך היה החידושי הרי"ם **מגור ע"ה** רגיל לומר בשם צדיקי הדורות ע"ה, שפירשו **וחי בהם** שנצטוינו לקיים המצוות בחיות ולא בקרירות והתיישנות. וכך מובא בשם הרה"ק **מקוצק ע"ה** שפירש **וחי בהם**, לקיים מצוות השם יתברך בחיות ובלהט, ולא מתוך הרגל כמצות אנשים מלומדה. הוסיף השפתי צדיק (אחרי אות לב) כי מכל הפרשה למדנו כמה וכמה עצות לעבודת ה', בפרשה זו כתוב כל עניינה של טהרת יום הכיפורים ועבודותיו ויכולה

מִי־הֵתָא דְפְלִיאָה

המצוות נותנים חיים למקיימם

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחַי בְּהֶם אֲנִי ה' (יח-ה).

הדרך לבוא לתשוקה נפלאה זו שמניח האדם במצוה את חיותו ועושה בחיות והתלהבות, היא ע"י שמבין בנפשו כי כל חיותו וכוחותיו הם רק מכח מצוות התורה הנותנים חיות לאיבריו וכביאורו הנוסף של החידושי הרי"ם ע"ה שאמר, לדידי הפירוש עמוק עוד יותר, ואני מפרש **וחי בהם** שיחיה האדם בהם, שיתלה כל חיותו רק בתורה ומצוות השם, שיתאמת אצלו שבלעדיהן לא תהיה לו חיות כלל, שהרי לכך נברא האדם לשמש את קונו, וכך אומרים מפורש בתפילת ערבית 'כי הם חיינו'. כי חיי האדם פירושה חיי דביקות, חיי נשמות הניזונים מרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, ואך לזה חיים ייקרא. כפי שפירש **האור החיים הקדוש** (דברים ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', על דרך אומרם ז"ל כי העושה מצוה שורה שם הוי"ה על האבר שבו עושה המצוה, והנה מצוות עשה נרמזו בשם הוי"ה, ומצוות לא תעשה נרמזו בשם אלה"ם. וזהו כוונת הכתוב 'ואתם הדבקים' על ידי קיום מצוות עשה ולא תעשה, בשני שמות אלו, שם הוי"ה ואלה"ם, כאומרנו 'בה' אלקיכם', ובכך 'חיים כולכם היום', כלומר שזולת זה לא ייקרא חיים, הגם שיתנועע ויאכל וכדומה, כי החיים האמיתיים נמשכים ממקור החיים, וזה החידוש שהודיעם משה רבינו במאמר זה שאכן הם חיים ממקור החיים על ידי קיום המצוות, מה שאין כן רשעים אף בחייהם קרויים מתים (ברכות יח) כי מקורם מקור המיתה.

ברזא דאז"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

'וחי בהם' הכוונה לעולם הבא ולא בעולם הזה

איברים שאין הנשמה תלויה בהם כגון היד או הרגל, שאז אף אם ההפסד והבושה רבים מאד, אף על פי כן נקרא רק בשם בעל מום, וניתן עדיין לחיות בלעדיהם, אולם יש איברים שבלעדיהם אי אפשר לחיות כאן בעולם הזה, כגון שנייתו הראש או שנקרע סגור ליבו ששם הוא מקור החיים. וכן הוא בענייני מצוות השם יתברך שיש עניינים שהם נגד הראש והלב כי הם מתקיימים במוח והלב, ומצוות הללו הם עיקר חיות הנפש הקדושה, כמו אמונה בה' ובתורתו, יראת השם ואהבת השם, וכן ענין שמירת שבת שהוא גם כן יסוד האמונה והיא שקולה ככל מצוות התורה, ואם יחסר לאדם עניינים ההם כבר נסתלק כל עיקר החיות מנפשו הקדושה וחס ושלום לא יהיה לו במה לקום בתחיית המתים. ונראה להוסיף שמכיון שישנם מצוות שנוהגות רק באנשים מסויימים כגון כהנים או לויים, וכן יש מצוות שאינם נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים, על כן גילו לנו חז"ל בכמה מצוות שהמקיים אותם כאילו קיים כל התורה כולה, ובכך יישמרו כל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים.

התקן עצמך בפרוזדור בעולם הזה ולא להשתמש בה על חשבון העולם הבא

וכשיתנהג כך ידע כי כל זמן חיותו של אדם תפקידו לסגל עוד מצוות ומעשים טובים ובכך לעשות נחת רוח ליוצרו כל ימי חייו, וזוהי התכלית להתעלות בסור מרע ועשה טוב, בתורה ומעשים טובים, ותפילה, וגמילות חסדים, במידות טובות, באמונה, יראה, ואהבה, ולהתרחק מהמידות המגונות כגון חנופה, רכילות, לשון הרע, ושאר מידות הרעות.

וכבר אמרו חז"ל (ע"ז ג.) כל הטורח בערב שבת יאכל בשבת, והרי כל ימי חלדו בעולם הזה הרי הוא בבחינת ערב שבת (רש"י שם ד"ה בערב שבת), ונצרך להכין כמה שאפשר, וכמו שהזהיר התנא (אבות פ"ד מט"ז) רבי יעקב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, ומוכן מדבריו שלא יתנהג האדם כשוטה ולבנות הפרוזדור רחב על חשבון כל הבית, וכן לא לנצל העולם הזה על חשבון העולם הבא.

תלבישני ובעצמות וגידים **תשכנני**, הרי שקרא הכתוב לעור ובשר וגידים ועצמות רק בשם לבוש וסכך, כי עצם האדם הוא הנפש אשר בקרבו, ועל כל איבר ואיבר של הנפש מלוכש מלמעלה איבר הגוף המכונה כנגד האיבר ההוא כמו הבגד על הגוף. וכנגד זה נתן לנו הקדוש ברוך הוא רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, והם מחולקים נגד האיברים והגידים, שיש מצוה שתלויה ביד ויש מצוה שתלויה ברגל ושאר איברים, וכדאיתא **במדרש** (ילקוט משלי רמז תתקלו) כאילו כל מצוה שבתורה אומרת לאיבר המכוון נגדה עשה בי מצוה שבשביילי תזכה לעתיד לבוא. וכשאדם מקיים בעולם הזה איזה מצוה באיזה איבר, שורה לעתיד לבוא אור ה' על אותו איבר ואותו אור הוא המחיה את האיבר ההוא. ומזה יתבונן כל אדם איך שצריך להיות זהיר בכל תרי"ג המצוות בכל כוחו בימי חייו, כי הם הם הממשיכין חיותו לנצח באיברי וגידיו נפשו. ועל פי זה מבאר החפץ חיים כוונת המפרשים כפשוטו בפסוק 'וחי בהם' לעולם הבא, כי לא כתיב בפסוק 'וחי עבורם' אלא 'וחי בהם', להורות לנו שאור המצוה גופא היא חיות האדם לעתיד לבוא.

בעת תחיית המתים יתגלה לעין כל הפושע במצוות ה' על פי חסרון איבריו

בהמשך לדברי הגר"א שהחבלה ימצא לנצח בנפשו באיבר שפשע בו נגד רצון השם יתברך, מוסיף החפץ חיים לבאר הפסוק על נכון, דהיינו שלבסוף יתפרסם הכל לעיני כולם, שכן כשיקום לעת התחיה ויהיה בעל מום באיזה איבר או שיתקלקל לו איזה גיד מגידיו, כל הרואהו יתבונן איזה מצות עשה או לא תעשה עבר האיש ההוא בשאט נפש, וזהו 'סוף דבר הכל נשמע'. וכמה יתמרמר האדם אחר כך כשיתגלה לכולם גודל המרותו בהשם יתברך ובמצוותיו, וכמה קלון וכלימה יסבול על ידי זה לנצח, ועל כן אמר 'את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור', כי זה כל האדם, כלומר, כי משמירת המצוות בימי חייו יבנה כל האדם לעתיד.

מצוות שכל הרמ"ח איברים תלויים בהם

כל האמור עד כאן מדובר אף בחסרון

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה' (יח, ה).

בדברי התורה כהנים שהובאו ברש"י מבואר כי **וחי בהם** אין הכוונה לחיות בעולם הזה שהרי סופו למות, אלא הכוונה לחיים בעולם הבא, וכך תרגם אונקלוס 'ויחי בהון לחיי עלמא', ובתרגום יונתן בן עוזיאל הוסיף 'ויחי בהון בחיי עלמא וחולקיה עם צדיקיא'. ומוכרחים לפרש כך כמו שכתב **בספר העיקרים** (מאמר ד פרק מ) ראה נכונה לכל בעל שכל מודה על האמת, כי איך יאמר שבשמירת חוקי ומשפטי התורה יחיה האדם יותר מבשמירת חוקי שאר האומות, והרי זה נגלה לכל באי העולם כי שומרי התורה לא יחיו חיים גשמיים יותר ארוכים מזולתו, אך אין ספק שמדובר כאן על חיי הנפש ולא על חיי הגוף, ועל כן תרגמו אונקלוס 'בחי עלמא'.

שלימות האיברים בתחיית המתים תלוי בקיום המצוות בעודו בעולם הזה

מברכים אנו על התורה 'וחיי עולם נטע בתוכנו', שבתוכנו האומה הישראלית נטע הקב"ה נטיעה שנוכל לחיות בה לעולם, כי התורה לנפש היא כמו עץ החיים שבגן עדן, שהאוכל מפריו היה חי הנצח. וכפי שביאר האלשיך הקדוש על הפסוק בקהלת 'כי זה כל האדם', שהמצוות הן הן כללות מבנה האדם, כתב על כך **החפץ חיים ע"ה** (בהקדמה לספרו שמירת הלשון) דברים נוראים, בהקדם ביאור הידוע שכתב **הגאון מוילנא ע"ה** על הפסוק (משלי יג ג) 'בז לדבר יחבל לו', כי יש רמ"ח איברים באדם וכנגדן רמ"ח מצוות עשה (מכות כג.), וכן כל דבר יש לו כח חיוני מן המצוות, ולכן הבז לשום דבר מצוה הוא מחבל את עצמו כי הוא נעשה חסר מכח החיוני מאותו דבר, 'וירא מצוה הוא ישלם', אבל הירא מלעזוב שום מצוה ורואה לקיים כל דבר יהיה שלם בכל איבריו, עד כאן דברי הגר"א.

רמ"ח איברים ושס"ה גידים הגשמיים הם רק לבוש לרמ"ח ושס"ה של הנפש

"וכפי שביאר האלשיך הקדוש על הפסוק בקהלת 'כי זה כל האדם', שהמצוות הן הן כללות מבנה האדם, כתב על כך החפץ חיים ע"ה דברים נוראים (שם) על פי מקרא מפורש (איוב י יא) 'עור ובשר

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

התפילה היא המביאה את ההצלחה בתורה

אם אין דרך ארץ אין תורה. (אבות פ"ג, משנה יז). אמרו צדיקים ע"ה כי 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה', ולפי זה 'אם אין דרך ארץ אין תורה' הכוונה שאם אין תפילה אין תורה, ולמדנו שכדי לזכות לתורה יש להקדים לשפוך תחינה ותפילה מעומק הלב שיזכה לידי כך. ועל כך אמרו (תנא דבי אליהו רבה א) 'דרך ארץ קדמה לתורה', והכוונה לתפילה כדבעי שהיא הקודמת ועומדת לו לאדם שיוכל לבוא לידי תורה. וכך אמרו בגמרא (נדה ע): 'מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בשיבה וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב' 1) 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'.

לולי התפילה אין אפשרות שיזכה לתורה הקדושה, שאינה חכמה ככל החכמות שאפשר לזכות בהם גם ללא תפילה, אלא היא תורה שכולה שמותיו של **הקדוש ברוך הוא** וניתנה מידו, וכדי לזכות לקשר עליון של התורה יש לפנות ולהתחנן ממי שהחכמה שלו, לגודל קדושתה והדביקות העצומה שזוכה על ידי לימוד התורה, ועל כן כתב **המהרש"א** במדרגות הקדושה שנשנו במשנת רבי פינחס בן יאיר (ע"ז כ), שאמרו שם 'פרישות מביאה לידי טהרה', 'פרישות' הכונה לתפילה שצריך אדם שיפרוש מכל מחמדי עולם הזה קודם עומדו להתפלל, והתפילה היא המביאה לידי טהרה, כי 'טהרה' הוא עיון התורה שצריך האדם לטהר עצמו ללמוד תורה כמו שכתוב 'ראת ה' טהורה', שהקדמת התפילה מביאת לידי לימוד תורה בטהרה. ובה פירש **הגאון מוילנא ע"ה** את הפסוק (תהלים קה ד) 'דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד', שיש לנו לדרוש אחר ה' ותורתו הנקראת עוז, ומלבד הדרישה והיגיעה נצרך גם שנקיים 'בקשו פניו תמיד' בתפילה ובתחנונים לזכות לסיוע מהשמים.

התפילה עיקר שער השמים להגיע להשגת אלוקות ויראת ה'

ובמאור ושמשי (פ"ב במדבר ד"ה א"י בזהר) הרחיב לבאר, כי התורה והתפילה יחד הם המביאים להארות שבתורה, ואלו דבריו: ועל ידי עסק התורה בלי התאמצות בתפילה בכוונה עצומה, ותפילה בלי עסק התורה, לא נוכל לבוא לתכלית השלימות הארת המוחין וכו'. ועל ידי התאמצות גם בתפילה יתגלו האורות העליונים. כי מי אשר אינו עוסק בתורה ובתפילה בדחילו

ורחימו, לא יכול לבוא לתכלית השלימות לקבל הארה הגדולה אשר אנחנו מקוים אליה.

ועוד כתב בפרשת ויצא (ד"ה ויחלום): 'ידוע שעיקר עבודת האדם לבוא לתכלית השלימות בעבודתו יתברך שמו להשיג אלוקותו יתברך שמו, הוא על ידי התורה והתפילה. ולא יוכל להיות אחד בלא שני, כי 'לא עם הארץ חסיד' (לעיל פ"ב מ"ה). וגם בתורה לחוד לא ישלים נפשו, כמאמר חז"ל (יבמות קט). כל האומר אין לו אלא תורה, אין לו תורה.

וכתב עוד: כי בודאי על ידי עסק התורה לשמה יכול לבוא לקדושה גדולה, כשלומד לשמה ומדבק עצמו בנפשו רוחו ונשמתו באותיות התורה. אמנם, אף על פי כן **לא יוכל לבוא לעיקר היראה והאהבה וההשתוקקות לעבודתו יתברך שמו ולהשיג אלוקותו, רק על ידי התפלה במסירות נפש ובהתלהבות**, וכו', כי על ידי התפלה בהתעוררות והתלהבות יכול האדם לבוא ליראת הרוממות, 'זוה שער השמים', **כי התפילה היא עיקר שער השמים, לבוא להשגת אלוקות ויראת שמים.**

יום שאיני מכוון בתפילה איני יכול לחדש בתורה כראוי

וכבר העיד **הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ע"ה ביערות דבש** (ח"א דרוש ד): 'ובדוק ומנוסה, אם יתפלל אדם שחרית וקריאת שמע בכונה, שבו ביום יזכה לדבר מצוה ויצליח בעסקיו, ואין צריך לומר שיצליח בו ביום בתורה, ומצוה גוררת מצוה, וכן להיפך. ומוסיף בשברון לב על עצמו, בעת שאיני מתפלל בכונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקרעים אלביש. ולהיפך אם אזעק ואשוע לה' מקירות לבבי, בתפלה לחונני דעה כי דלותי עד מאוד בעוונותי הרבים, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו.

העת הטובה ביותר לשפוך דמעות כמים להצלחתו בתורה היא בשעת ברכות התורה

הזמן הטוב ביותר שהוא גם הזמן המיועד לשפוך ליבו הוא בשעת ברכות התורה, שעל כן כתב השולחן ערוך (א"ח סי'

מז ס"א) 'ברכת התורה צריך לזוהר בה מאד', וזהו הזמן המסוגל ביותר לבקש שיפתח ליבו ולבב זרעו לתורה להתמיד בה, להבין דבריה, ולשקוע במתיקות צוף אמריה, ועל מי שלא בירך בכוונה נאמר דבר נורא - 'על עזבם את תורת' (ירמיה ט"ב), שאמרו בגמרא (ב"מ פה: נדרים פא): 'אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב (ירמיה פסוק יא) 'מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דיבר פי ה' אליו ויגידה, על מה אבדה הארץ', דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, שנאמר 'ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם'. אמר רב יהודה אמר רב, שלא בירכו בתורה תחילה.

ופירש **הר"ן** (נדרים שם) בשם **רבינו יונה ע"ה**, שלא יתכן לומר שהסיבה שאבדה הארץ היתה מפני שעזבו את התורה ולא היו עוסקים בתורה כלל, כי אם כך היו הדברים, הרי כשנשאלו את החכמים והנביאים 'על מה אבדה הארץ' מדוע לא פירשוהו אם היה זה דבר הנראה לעינים. אלא על כרחנו לומר, שודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים 'על מה אבדה הארץ', עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, כי מדובר בדבר שאין איש שידע מקיומו, ורק ה' הבוחן לבות הוא היחיד היודע מזה, וכך אמר ה' 'שלא בירכו בתורה תחילה', כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו 'לא הלכו בה', כלומר **בכונתה** ולשמה.

ואין מילה בלשונונו להוסיף על דברי פי קדוש המדבר, וכל הנוטר לנו, ללמוד מזה עד כמה חשובה ברכת התורה, ועד כמה יש לו לאדם לברכה בכוונה ומעומק הלב. ואחר ברכות התורה הוא עת רצון לבקש, כמו שהיה תלמיד שביכה את מצבו לפני **החידושי הרי"ם ע"ה** אודות לימודו שאינו כהוגן ובלי חשק, והשיבו הרבי, שיתפלל בכל לבו לה' יתברך בעת שמברך ברכת התורה. ועת רצון זו גדולה עד כדי שניתן להשפיע בעקבותיה השפעות של ברכה אף בכל ענייני האדם, כמובא **בתפארת שלמה** (פ"ר כי תצא ד"ה הקם): 'שמענו בשם **הרה"ק מורינו זושא זלה"ה**, כי בכל יום אחר ברכת התורה היה הולך בשוק לחפש אחר איש מזרע ישראל כדי להעניקו מברכותיו, מי שהיה זוכה להיות ראשון, יהיה מי שיהיה.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

